

Spolnost kroz mit

Trošelj, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:071749>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA KULTURALNE STUDIJE
KULTUROLOGIJA

Mia Trošelj

SPOLNOST KROZ MIT

Završni rad

dr.sc. Sarah Czerny

Rijeka, 14.rujna 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. Mit	3
2.1. Potreba za mitom	4
2.1.1. Društvena	4
2.1.2. Psihološka	4
2.1.3. Moralna	5
3. Mitologizirana spolnost	6
3.1. Seksualnost	7
3.2. Postanak svijeta	8
3.2.1. Plodnost – prirodni fenomen	8
3.2.2. Biblijski mit	10
3.3. Kult djevica – majka	11
3.4. Utjelovljenje spolnosti	13
3.4.1. Falus – simbol spolnosti	13
3.4.2. Spolnost– posljedica nagona	14
3.5. Mit o suprotnosti spolova	15
3.6. Spolnost kao grijeh	17
3.6.1. Istočni grijeh	17
3.6.2. Cilj spolnosti	18
3.6.3. Pobjeda spolnosti	19
4. ZAKLJUČAK	21
SAŽETAK	22
KLJUČNE RIJEČI	22
LITERATURA	23

1. UVOD

Predmet mog završnog rada jest objasniti koncept spolnosti / seksualnosti sa sociokulturnog aspekta. Zanima me kako se spolnost mijenjala i razvijala paralelno sa čovječanstvom. Odgovor ću potražiti u mitovima jer ih smatram društvenim konstruktom. Postojali su još u drevnim civilizacijama te se na njihovim temeljima izgradila današnja civilizacija.

2. Mit

U životu se neprestano susrećemo s mitovima – bilo na način da neko naše mišljenje ima korijene u mitu ili samo slušamo neku priču koju ne možemo nazvati samo pričom pa ju nazivamo mitom. Naime, mit jest priča jer je nastala u ljudskoj mašti, ali zato što je nastala iz čovjekove potrebe da si objasni neke pojave oko sebe znači da je to priča koja u sebi krije neki dublji smisao. Stoga, kad razmišljamo o mitu, moramo obratiti pažnju i na cijeli kontekst u kojem je sam mit nastao.

U objašnjavanju mita, moramo razmisliti o njegovom porijeklu, funkciji i subjektu. Porijeklo mita razjašnjava zašto i kako nastaje, dok njegova funkcija objašnjava zašto on i dalje postoji. Što se tiče pitanja subjekta, neke teorije smatraju da su subjekti mita stvarno postojali te su prema tome mitovi povijesno utemeljeni. Druge pak teorije subjekta vide kao izmišljenog što znači da polaze od toga da je subjekt samo simbol preko kojeg nam se mit obraća i onog što nam objašnjava. S obzirom na to, mit je predmet zanimanja različitih disciplina koje ga onda različito i tumače. Avis objašnjava da ne postoji jasna definicija mita već da se u njegovom definiranju spajaju različiti pristupi. Tako postoje antropološke, sociološke, psihološke, kozmološke i teološke teorije o mitu. Autor dalje ističe da bez obzira na to, u jednom se uglavnom svi slažu, a to je da je mit književni žanr u kojem su okupljeni mnogobrojni simboli (Avis 1999: 101).

U mojem radu, mitovi će biti shvaćeni simbolički, a ne doslovno zato što smatram da se ne temelje na povijesno utemeljenim činjenicama, već je njihov karakter fikcionalan. „Čini se da lažno uvjerenje ima čvršće temelje nego istinito te da ostaje jako čak i kad gleda u lice svojoj transparentnoj neistini“ (Segal 2004: 6). Von Hendy mit povezuje s bajkom – književnom vrstom u kojoj se stvarno isprepliće sa nestvarnim. Objašnjava da bajka u sebi krije mnogo značenja. Istovremeno, kroz naizgled izmišljenu priču za djecu može pripovijedati priču punu drevne mudrosti. Na sličan način funkcionira i mit. Stoga, „mitologija nije zbirka priča, već

znanost alegorijskog čitanja. Mitologizirati ne znači izmisliti ili prenijeti mit, već ga uklopiti u interpretativnu praksu “(Von Hendy 2001: 2).

2.1. Potreba za mitom

Kod ljudi je oduvijek postojala želja za znanjem. Nije dovoljno da je nešto tako kako je, već postoji potreba da se razjasni zašto je nešto baš tako, a ne drukčije. Mnogi ljudi svoje znanje temelje na ničem drugom, nego na mitovima. Ono što se pripovijeda u mitu, smatraju da se stvarno dogodilo u dalekoj prošlosti. Mitovi su „prihvaćeni u vjeri, učeni su na način da se u njih vjeruje te se stoga koriste kao argument u odgovoru na neznanje, sumnju ili nevjericu“ (Dan Merkur 2005: 4).

2.1.1. Društvena

Malinowski mitu daje sociološku definiciju. Smatra da se u pozadini svakog ljudskog vjerovanja nalazi mit. Stoga, moramo proučavati kako mit utječe na živote ljudi što bi značilo da svaki mit ima svoju određenu funkciju. Odnosno, mit je priča koja je ispričana na način da uvjeri ljude u nešto. Autor dalje definira mitologiju kao „svetu tradiciju društva, tijelo pripovijesti utkanih u njegovu kulturu, koje diktiraju uvjerenja društva te definiraju njihove rituale, ponašajući se kao grafikon njihovog društvenog poretka i kao uzorak njihovog moralnog ponašanja“ (1969: 249). Prema tome, moja će se analiza mitova temeljiti na funkciološkom pristupu. Odnosno, nastojati ću objasniti da su mitovi nastali logično te da ih je čovjek stvorio sam za sebe. Znači, mitovi nikako nisu rezultat čudesnih objava bogova koje su dovele čovjeka do spoznaje, već su rezultat tadašnjeg poimanja načina života. Mitovi održavaju i istovremeno objašnjavaju trenutno stanje u društvu – kakav je društveni poredak te kakvi su društveni odnosi.

2.1.2. Psihološka

Također, zanimljivim smatram i psihološki pristup mitu o kojem će isto biti riječi u mom radu. Jedan od autora koji zastupa takvu vrstu pristupa jest Pinsent koji smatra da se za mnoge mitove mogu naći psihološka objašnjenja koja su uglavnom freudovska (1985: 7). Jedan od takvih slučajeva pronalazimo u Platonovom djelu „Symposium“ kada pripovijeda o grčkom mitu prema kojem su prva bića imali osam udova, dvije glave te dvostruki torzo. Bili su biseksualni, ali raspodijeljeni na dva dijela. Dan Merkur u ovom mitu vidi psihološku funkciju te smatra da nam mit sugerira da je urođena ljudska psiha biseksualna (2005: 2).

U mitovima je čovjek kreirao neka viša bića na svoju sliku, samo što su ta bića za razliku

od njega bila superiorna. Odnosno, posjedovali su razne osobine koje je čovjek oduvijek htio. Na neki način, Freud objašnjava da su mitovi pokušaji traženja naknade za manjak zadovoljstva (2005: 11) kojeg ljudi osjećaju u odnosu na ono što imaju i što bi htjeli da imaju.

2.1.3. Moralna

Može se reći da osim želje za znanjem, ljudsko biće ima i potrebu da nečime opravda određeni društveni poredak kako bi unutar tog okvira svoje ili tuđe postupke mogao smatrati ili ispravnima ili etički nekorektnima. No, isto tako, kod čovjeka je oduvijek postojao nagon da nešto napravi, bilo to pogrešno ili ne. Stoga, kad bi već počinio neko nedjelo, umjesto preuzimanja odgovornosti, lakše je bilo stvoriti neki mit i uvjeriti samog sebe, a s vremenom i druge da je to po uzoru na nekog heroja ili božanstvo. Freud je također primijetio da se ponašanja bogova u mitovima podudaraju sa tadašnjim ljudskim načinom života. Znači, čovjek je stvorivši neke mitove dao sebi pravo činiti nešto na svoju korist, a na tuđu štetu.

Isto tako, ljudi općenito imaju potrebu opravdati svoja djela. Stoga, ljudi često svoje postupke preslikavaju na svijet bogova te se na taj način rješavaju osjećaja odgovornosti i grižnje savjesti.

3. Mitologizirana spolnost

Stvaranjem viših, božanskih bića koji služe kao uzor, razvilo se društvo u kojemu nisu svi bili jednaki. Tako je nastala i vlast, to jest nadmoć jednog pojedinca nad drugim, kako u ekonomskom ili političkom smislu, tako i u ljudskom. S nastankom takvog društva, nestaju prirodni odnosi između ljudi općenito, koji uključuju i odnos između muškarca i žene.

Znači, svako nepravedno društveno uređenje ili pojava ima svoje korijene u mitu koji im pruža legitimnost. Prema tome, „kako su mitovi općenito odraz ljudske prirode, međusobnih odnosa ljudi i uređenja ljudskih zajednica tako su i odraz spolnog ponašanja ljudi i odnosa među spolovima“ (Košiček 1991: 9) što će konkretno biti i tema mog rada. Smatram da je čovjek preslikao svoja spolna ponašanja na život božanstava. Na svoju sliku, podijelio ih je na bogove i božice koji su se isto kao i ostala živa bića međusobno razmnožavali. Prema svom vlastitom poimanju svijeta, stvorio je mitski svijet. Funkcija tog narativnog konstrukta je bila razjasniti sve ono što se događalo prirodno i van ljudske kontrole.

Dakle, na početku je postojao čovjek i postojala je priroda. S obzirom na razne prirodne promjene i stanja, čovjek ju je smatrao živom isto kao i sebe. Stoga ću u radu prvo govoriti o konceptu prirode te na koji ju je način čovjek poistovjetio sa sobom. Odnosno, objasniti ću koja je bila funkcija mitova u kojima su prirodi bila pripisana spolna obilježja. Nadalje, dotaknuti ću se biblijskog mita o stvaranju svijeta čija je simbolika iznimno važna u daljnjem razvoju društva i poimanju spolnosti. Potom ću na biblijski mit nadovezati mit o ženi – majci – djevici preko kojeg otkrivamo što je to idealna žena. Nakon nje, slijedi priča o idealnom muškarcu čiji je simbol ni više ni manje nego njegov falus. Zatim preko mitova koji se naizgled bave njihovim međusobnim odnosom, otkrivamo priču o suprotnosti spolova. Naposljetku, razmotriti ću odakle uopće spolnost počinje predstavljati grijeh te kako se iz te premise razvijaju neki suvremeni mitovi. Također, valja naglasiti da su se mitovi paralelno mijenjali s društvom. Odnosno, možemo reći da se kroz mitove ogledavaju različite društvene promjene.

3.1. Seksualnost

Ljudska seksualnost je za čovjeka oduvijek bila zanimljivo područje istraživanja. Spolnost nam je svima dana te nas određuje još od samog rođenja. No, ona nije samo fizičko obilježje pojedinca, već „složena mješavina bioloških i fizioloških faktora, psiholoških i socioloških utjecaja te kulturnih i povijesnih tradicija“ (Bullough 2011: 12). Upravo zato što je spoj svih tih komponenta, čovjek je sam sebi nije mogao razjasniti. Primjerice, za Foucaulta spol je društven konstrukt. Po njegovom mišljenju, seksualnost se ne može proučavati, a da se u obzir ne uzmu društvo, povijest i kultura.

Stoga, za razna spolna ponašanja, ali i međusobne razlike koje se tiču cjelokupne spolnosti, ljudi pronalaze pokriće u mitovima koji su tu od pamtivijeka te su kao takvi trajni i na neki način nepromjenjivi. Tako i naša današnja seksualna mišljenja i ponašanja, možemo razumjeti kroz mitove, ali na način da ih smjestimo u određeni kontekst mjesta i vremena u kojima su nastali. I dan danas ljudi vjeruju da su neki spolni odnosi bogomdani i kao takvi prirodni i jedini mogući. Imaju svoje uporište te im se nije moguće suprotstaviti. Naime, godinama su se iz naraštaja u naraštaj prenosile pogrešne seksualne predodžbe i tako pridonosile stvaranju sve većih zabluda iz kojih su dalje proizašle razne predrasude i stereotipi. Baš zbog toga, kroz ovaj ću rad nastojati razjasniti kako su današnja mišljenja o spolnosti stvorena. Zanima me koja je njihova funkcija u društvu te zašto se neka spolna ponašanja smatraju normalnima i poželjnima za razliku od nekih drugih. Smatram da ako želimo riješiti neki problem, prvo ga moramo i razumjeti. A da bi ga razumjeli, moramo se vratiti na njegov početak. Stoga, da bi bolje razumjela spolnost, vraćam se na njezin početak.

3.2. Postanak svijeta

3.2.1. Plodnost – prirodni fenomen

Kao što sam već napomenula, kad govorimo o spolnosti, valja krenuti od samih početaka, to jest od začetaka – stvaranja samog svijeta. Važno je napomenuti da su ljudi imali drukčiju percepciju o sebi i prirodi u vrijeme kad su nastali mitovi o postanku svijeta. Čovjek „ju nije doživljavao kao nešto odvojeno od sebe ili čak sebi suprotstavljeno, već je u svemu oko sebe vidio samo drugi oblik života istog kakav je i njegov“ (1991: 11). Čak štoviše, polazna točka u razumijevanju svega mu je bila priroda. Pošto se hranio njezinim plodovima i zavisio je od njene plodnosti, vjerovao je u njezinu moć. Zato je još od davnina, priroda poistovjećena sa ženom, odnosno majkom. Naime, kako je žena radala djecu, a životinja mladunčad, tadašnji je čovjek zaključio da je sve na svijetu nastalo na sličan način. Prema tome, priroda je očito bila ženskog roda. Na početku, spolni odnos nije povezivao sa stvaranjem, no s vremenom je zaključio da i muškarac ima ulogu u stvaranju. Tako su nastali mnogi mitovi o božicama plodnosti koje su smatrane Velikim Majkama.

Među prvima su bili Sumerani koji su skovali mit o božici Inani koja se zaljubila u Dumuzija. Njihovu ljubav je prekinula Ereškigal, vladarica podzemlja tako što ga je otela. Prema mitu, u tom trenutku je u prirodu cvijeće počelo venuti, a bikovi su prestali prilaziti kravama. Inana se naposljetku nagodila s Ereškigal te je mladić jednu polovinu godine provodio na zemlji, a drugu u podzemlju. Sumerani su početkom proljeća slavili njihovo ponovno sjedinjenje jer su ga povezivali s plodnošću prirode. Poslije su semitski narodi tu priču preoblikovali u mit o božici Ištar i njezinom Tamuzu. Njihov je spolni odnos predstavljao ponovno obnavljanje prirode, dok su se Tamuzovi odlasci i dolasci shvaćali kao mijenjanje godišnjih doba.

Nadalje, jedan od poznatijih mitova pripada Feničanima, a govori o božici Astarti i lijepom Adonisu. Naime, Astarta je smatrana božicom plodnosti prirode. Adonis je bio njezin ljubavnik koji je prerano poginuo od napada vepa, ali zato svake godine uskrse u vrijeme kada niče žito. U narodu su u to doba izvodili razne obrede kojima su nastojali potaknuti da se božanstva opet sjedine te da im na taj način podare obilnu ljetinu. U grčkoj mitologiji, Astartu je zamjenila Afrodita. Ona je navodno pronašla Adonisa dok je bio dijete te ga je odnijela u podzemni svijet kod Perzefone. No, kad se vratila po njega on je bio već predivan mladić te se Perzefona zaljubila u njega. Zatim se događa isti ishod kao u sumeranskom mitu te Adonis pola godine provodi na zemlji, a pola u podzemlju.

Prema svemu sudeći, ljubavnici božica plodnosti su bili shvaćeni kao simboli neprekidnog

umiranja i ponovnog rađanja prirode. To dokazuje i egipatski mit o božici Izidi i bogu Ozirisu koji je također morao poginuti kako bi oplodio majku – prirodu. Naime, ljubomorni zli brat Set ga je rasjekao na komade, a njegov penis bacio u rijeku. Zatim ga je Izida opet sastavila i spolovilo zamijenila idolom te ga ponovo oživila. Spolovilo je bilo bačeno u rijeku s razlogom. Naime, stari su Egipćani vjerovali da je voda „počelo i plodna snaga svih živih bića“ pa je tako Izida, odnosno Tetis spasivši ga postala „boginja koja hrani i održava“, a Oziris ili Dioniz „bog vlažnosti koji oplođuje“ (Plutarh 1993: 47). Prema daljnjem vjerovanju, iz njegovog je tijela izvirala rijeka Nil, a zahvaljujući njoj je Egipat bio plodan. „Sve što je na zemlji, u vjetru, u vodi, na nebu i zvijezdama, sve što je urođeno, trajno i korisno a u svezi s godišnjim dobima, temperaturama te periodičnošću sve je to Ozirisov izvor“ (1993: 64).

Također, prema jednom je mitu u Egiptu zavladała velika suša kada ga je napustila božica plodnosti Tefnut zbog svađe sa svojim ljubavnikom. No, kad mu se opet vratila, priroda je iznova oživjela. Od onda, Egipćani vjeruju da se priroda svake godine rađa zahvaljujući spolnim odnosima Tefnut i Šu.

Simbolika vode se nalazi u tome da je prirodi potrebna vlažnost da bi podarila plodove. Ne tiče se to samo biljki koje venu ako je suša, već i životinja kojima je potrebna voda da se napoje. Iz tog razloga, mnogi stari narodi su provodili razne rituale u čast vode, odnosno kiše koja bi napojila zemlju.

Prema još jednom zanimljivom mitu, božica Nut u obliku kiše natapa zemlju mlijekom iz svojih grudi, isto kao što božica Ksilonen svojim mlijekom potiče rast kukuruza koji je tadašnjim Astecima bio glavna hrana. U ovom slučaju, mit objašnjava važnost dojenja.

Zanimljivo je što se „mokra“ kozmologija razlikuje od naroda do naroda. Tako se primjerice kod egipatskih i babilonskih mitova „zemlja pojavljuje iz nabujalih voda (muških) rijeka koje prodiru u (žensko) slano more“ dok „u sušim predjelima Grčke prevladavala „suha“ kozmologija, gdje je (ženska) zemlja plođena kišom iz (muškog) neba“ (Pinsent 1985: 10). Metafora spolnog odnosa je u oba dva slučaja. U prvom rijeka prodire u more jednako kao što muškarac prodire u ženu, dok u drugom isto kao što kiša zalijeva zemlju, tako i muškarac svojom sjemenom tekućinom ženi omogućuje da rodi. Bez obzira na te razlike među narodima, ono što je sigurno jest da je prirodi potrebna vlažnost da urodi. Prema tome, „mitovi su društveni fenomen te dosljedno reflektiraju zajedničko značenje simbola“ (Merkur 2005: 15).

Funkcija ovih mitova jest da nas poduče da je stvaranje proces koji nikad ne prestaje. „Doista, ljudi su od davnina shvatili da sve što život čini jest da se opet iznova stvara“ (Kuhn 219). Pomoću metafora o prirodi, mitovi podučavaju o procesu stvaranja. Znači, život stvaraju

muškarac i žena te su jedan o drugome ovisni. Žena donosi život, ali ga muškarac stvara. Tako uloga muškarca u stvaranju života postaje nedvojben, ali u mitovima i dalje žena zauzima glavno mjesto kao nositeljica života o čemu ću govoriti nešto kasnije.

3.2.2. Biblijski mit

Drugi mit o stvaranju svijeta potječe iz kršćanske doktrine. Nalazimo ga u Bibliji koja je glavni izvor kršćanske religije. Biblija se sastoji od raznih pripovijesti koje narodu objašnjavaju nastanak svijeta, pojavu ljudi i razvoj religije. Iako su sve mitskog porijekla, toliko dugo su se uspjele očuvati da su u glavama ljudi postale neupitne. Ne samo da se ne propituju već za neke predstavljaju jedinu pravu istinu. Kuhn smatra da je razlog tomu neuspjeh modernih znanstvenika koji uporno odbijaju prihvatiti činjenicu da je drevno biblijsko pisanje ezoterično sa skrivenim značenjem (2). Alegorije koje Biblija koristi imaju važnu simboličku funkciju.

Malinowski smatra da su upravo svete tradicije, usmene ili pismene, te koje grade temelj daljnjih vjerovanja (1969: 248). Tako su iz Biblije i kršćanskog nauka potekli i neki suvremeni mitovi o spolnosti. „Uglavnom uporabom seksualne simbolike, ona nam govori o značenju spolnosti i nudi nam temelje za razumijevanje spolnog morala“ (Quay 2008: 50).

Prema biblijskom mitu Bog je stvorio nebo i zemlju. Zatim je od zemaljskog praha stvorio prvog čovjeka – Adama. Iz njegovog je rebra stvorio prvu ženu – Evu. No, u heliopoliskom mitu nalazimo sličnosti s biblijskim mitom o Adamu i Evi prema kojima se da zaključiti da su redaktori Biblije prilagodili priču o postanku. Naime, Adam i Eva nisu bili prvi ljudi koje je Bog stvorio nego su već postojali u obliku dva egipatska božanstva – Geba (zemlja) i Nut (nebo). Nadalje „priča o Evinom rođenju sadrži egipatsku priču o rastavljanju neba i zemlje“ (Greenberg 2005: 91). Sličnost s tim božanstvima pronalazi se i u nastavku priče. Znači, nakon što su Adam i Eva počinili istočni grijeh o kojem ću govoriti nešto kasnije, Bog je Evu izložio istim mukama kao što je vrhovni bog kaznio Nut porođajnim mukama zbog neposluha. S vremenom je taj mit prerastao u opći suvremeni mit o rađanju svih žena. Nadalje, Geba i Nut su imali tri sina – Ozirisa, Horsa i Seta što odgovara sinovima Adama i Eve – Kajinu, Abelu i Šetu. Očito je da su „biblijski redaktori sačuvali osobe egipatskih božanstava, ali su ih prikazali kao ljude i uklonili njihovo poistovjećivanje s prirodnim pojavama“ (Greenberg 2005: 81). Biblijska je priča promijenjena, odnosno prilagođena iz razloga što su Hebreji bili monoteisti te nisu priznavali mnogoboštvo.

3.3. Kult djevica - majka

Već sam u prošlom poglavlju spomenula važnost neba i zemlje za postanak. Ta dva simbola koja stvaraju život, potječu još iz mitova najstarije civilizacije na svijetu – sumerske. Njihov mit o božici Namu kaže da je ona bez ičije pomoći rodila nebo i zemlju.

Simbolika se nastavlja kod starih Egipćana koji su vjerovali da je žena s kravljim rogovima – božica Hator majka stvoriteljica. Zamišljali su da je ona nebo koje svako jutro iznova rađa sunce u obliku zlatnog teleta koje su nazivali bogom Ra. Znači, radala je bez prethodne oplodnje, odnosno partenogenezom. S obzirom na to, možemo zaključiti da je u to vrijeme na vlasti bio matrijarhat, odnosno vladavina žena. Tome u prilog ide i povijest starog Egipta prema kojoj je Kleopatra prenijela svoju kraljevsku vlast na svoju braću udavši se za njih. Dakle, vidljivo je da je u to vrijeme žena vjerojatno zbog svoje magijske plodnosti bila poštovana i cijenjena.

„Velika Majka uvijek je i svugdje bila najomiljenije božanstvo, pa je razumljivo da je i među kršćanskim božjim ugodnicama dobila prvo mjesto“ (1991:196). Naime, kada su Slaveni prihvatili kršćanstvo, Isusovu majku Mariju poistovjećivali su s plodnošću prirode te je među vjernicima vrlo brzo postala obožavana. Znači, prema kršćanskom mitu djevica Marija je po duhu Svetome rodila spasitelja svijeta Isusa. Hebrejski mit su preuzeli Muslimani te ga prenijeli na svoju vjeru. Također, vjeruje se i da je Buda začet bezgrešno tako što je njegova majka Maja usnula bijelog slona koji je ušao u njezino tijelo. Bez obzira što se radi o djevičanskom majčinstvu, mitovi ne isključuju muškarca. Suptilno ga uključuju tako što se koriste figurom slona koji je u Hindusu bio simbol muškosti, isto kao što je Duh Sveti bio muškog spola. Na taj način, ženino dostojanstvo je očuvano, a opet nije rodila sama od sebe - iz ničega. Iako je muškarac ženu smatrao manje vrijednom, s druge strane nije mogao bez nje. Stoga je imao potrebu stvoriti kult majke – djevice. Obožavanje ženine spolnosti je kroz mitove o majkama djevicama dobilo novu dimenziju. Makar u mašti je postojala ta idealna žena koja je začela bezgrešno te je zato bivala cijenjenom i poštovanom. „Savršena djevica i savršena majka, ona pokazuje čak potpunije sve vidove simbolike djevičanstva sabrane cjelovito u jednoj osobi“ (Quay 2008: 105). No, kako u stvarnosti to nije moguće, nastoji se bar približno to omogućiti.

Tako se stvara jedan od mitova o spolnosti, a to je da žena mora biti djevica da bi ušla u brak, što nam pokazuje da je funkcija mita bila zapravo očuvanje djevičanstva. „To što neki muškarci još i danas pridaju vrijednost sačuvanom djevičnjaku osniva se na čistom mitu – i to na dvostrukom mitu“ (1991: 20). Prema jednom mitu, djevičnjak je dokaz ženinog poštenja

te na osnovu njega zaključuje da nije sklona mijenjaju spolnih partnera. To je naravno neosnovano jer spolni odnos ne uključuje samo snošaj. A druga strana mita je ta da će spolovilo kad probije djevičnjak izazvati krvarenje te da će tako muškarac lako zaključiti da li je žena nevina.

Taj kult djevičanstva poštuje se i danas kod nekih ljudi. Primjerice, muškarac će cijeniti to što je njegova odabranica prije njega bila nedostupna drugima, a on je prvi dostojan toga da ju ima. S druge strane, žena koja odluči biti djevica smatra da se čuva za pravog muškarca i na taj način lišava samu sebe mogućih neugodnih iskustava s drugim muškarcima. U takvim slučajevima gdje se djevičanstvo čuva, žena uglavnom ostaje djevica sve do prve bračne noći što nas dovodi do novog mita prema kojem je brak svetinja te u njega treba ući nevin. Tu simboliku predbračne čistoće u Starom zavjetu možda najbolje opisuje Pjesma nad pjesmama sa stihovima „Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren i zdenac zapečaćen“ (2008: 98). Iz njih se naslućuje kako se djevičanstvo smatra dobrom pripremom za brak.

Osim što je kult djevice – majke napravio plodno tlo za razvoj mita o djevičanstvu, također je omogućio muškarcima da kažu kako žena ima na stotine, ali da je majka samo jedna. Obično se u toj tvrdnji krije stav patrijarhalnog muškarca prema kojem su sve žene grešnice, a njegova majka svetica. Stoga nisu rijetkost mitovi koji slave majčinstvo. Primjerice, Asteci su smatrali da žene koje umru tijekom poroda, odlaze u raj skupa s ratnicima koji su ginuli za svoj narod.

3.4. Utjelovljenje spolnosti

3.4.1. Falus – simbol spolnosti

Osim funkcije razmnožavanja, spolnost ima i funkciju zadovoljavanja i uživanja. Još su stari Heleni stvorili mit prema kojem je spolna požuda nastala u istom trenutku kad i svijet. Prema njemu, prvo se oblikovala Zemlja – božica Gea, a zatim Eros kao utjelovljenje spolne želje koje je potaknulo Geu da si rodi Nebo – Urana. Eros je bio simbol spolne požude – bog ljubavi i strasti, a to dokazuju i pronađeni falusi od kamena u njegovom svetištu. Također, ogromni drveni spomenik u obliku falusa postoji u Apolonovom svetištu kojeg se smatralo bogom muške ljepote. „U falusu su Heleni gledali simbol svoje muškosti, a to znači i prevlasti u društvu i posvudašnje nadmoći nad ženom“ (1991: 146). Još jedan grčki mitski junak koji je bio oličenje muškosti jest Heraklo. Prema mitu, imao je ogromnu spolnu snagu te je u jednoj noći mogao imati poprilično velik broj uzastopnih snošaja. Bez sumnje, svemoćni falus Helenima je predstavljao ideal kojem su težili. Mitski junaci su služili da kroz njih ostvare ono što nisu mogli u stvarnosti u čemu vidimo njihovu psihološku funkciju.

Kao što su sve ostale tekovine i tradicije Rimljani preuzeli od Grka, tako su prenijeli i kult falusa na štovanje boga Prijapa. Na njegovim se kipovima isto isticao ogromni falus, a žene su smisao svog postojanja vidjele u njegovom primanju.

Doista, falus utjelovljuje spolnost jer je objekt ženske želje. Žena želi biti penetrirana njime jer se na taj način sjedinjuje s muškarcem i osjeća fizičku i psihičku ugodu.

Stoga ni ne čudi da je mit o falusu opstao sve te godine te o njemu možemo pričati kao o suvremenom mitu. Veličina muškog spolovila je nešto o čemu se uvijek priča i što uvelike utječe na muško samopouzdanje. Falus je ostao simbol muškosti. Muškarci žive u uvjerenju da veličina njihovog spolovila utječe na to da li će žena biti spolno zadovoljena i da li će se oni iskazati kao pravi muškarci, no to je doista samo mit, što su potvrdila i istraživanja među ženskom populacijom. Bez obzira na to, mit je i dalje prisutan i nikako mu ne možemo pristupiti kao bezazlenom jer sa sobom nosi i ostale posljedice za oba spola. Naime, ako muškarac svoj spolni ud vidi kao „jedino sredstvo kojim može osvajati žene“ (1991: 214), onda će zakazati na emotivnom planu. Njegova nesigurnost i potreba za dokazivanjem svoje muškosti za ženu će predstavljati popriličnu muku u ljubavnom životu. Stoga, „odbacivanje tog mita može znatno povećati zadovoljstvo muškaraca svojim ljubavnim životom i učiniti ih smirenijim i sretnijim ljudima“ (1991: 215), a samim time i boljim partnerima i ljubavnicima za žene.

3.4.2. Spolnost – posljedica nagona

Ljudi isto kao i životinje osjećaju seksualni poriv, samo što za razliku od životinja, spolni nagon kod ljudi je intencionalan. Svaki čovjek ima svoj objekt žudnje s kojim bi se htio sjediniti u spolnom činu. Seksualno uzbuđenje je „tjelesno stanje zajedničko čovjeku i životinjama, koje toliko iritira one koji su mu podvrgnuti da olakšanje mogu naći jedino u seksualnom činu“ (Primorac 2003: 56). Kant vjeruje da je seksualna žudnja vrsta nagona koja je na neki način životinjski zaostatak (2003: 66). U tom se slučaju spolni nagon ne može moralno procijeniti jer je na neki način urođen. Bez obzira na to, nagon nije primitivni i isključivo animalistički jer je povezan s našim emocijama.

Kao što se svojevremeno pretjeralo s mitom o falusu, tako se pretjeralo i s mitom koji govori o jačini muškarčeva spolnog nagona. Za čudo, taj mit ne vuče svoje korijene iz prahistorije već je nastao u novije doba. Stvorili su ga muškarci u viktorijanskom razdoblju, a prema njemu su „spolne potrebe u muškarca znatno veće nego u žena“ (1991: 215). Smatrali su da se žena sporo uzbuđi i da je upitno ako uopće postiže vrhunac. No, pravi razlog nastanka tog mita leži u tome da muškarac opravda svoj odnos sa više žena. Naime, ako žena nema u jednakoj mjeri potrebe kao on, nije mu dovoljna samo jedna. Stoga je opravdano da se bez obzira što je možda oženjen, druži i s drugim „lakim“ ženama.

Stari Heleni nisu zastupali tu tezu da su spolne potrebe veće ili manje ovisno o spolu. Na temelju njihovog mita o nimfama spolno nezasićene žene nazivamo nimfomankama. Navodno, nimfe su bile lijepe djevojke koje su obitavale uz rijeku kako bi uvijek bile čiste i spolno poželjne. Stupale su u odnose sa satirima, ali ako ih oni nisu uspjeli zadovoljiti, otimala su i obične smrtnike. Funkcija tog mita je bila prikazati i da žene imaju jednake spolne potrebe. Današnji mit o ženskoj nezasićenosti pronalazi svoje uporište u činjenicama da je žena u mogućnosti doživjeti više orgazama za redom ili pak time da uopće ni ne doživi vrhunac.

Prema svemu sudeći, možemo zaključiti da nažalost, „dvojaki spolni moral još nije mrtav“ (1991: 215) iako znamo da oba spola imaju podjednake potrebe koje se stvaraju iz njihovog zajedničkog spolnog nagona.

3.5. Mit o suprotnosti spolova

Kako bi ovladao ženom, muškarac je stvorio mit prema kojemu je prirodno da je muškarac glavni. Od tuda i seže mit o suprotnosti spolova koji je i dan danas utjelovljen u društvo na razne načine. Upravo preko njega, možemo vidjeti koliku snagu mit zapravo posjeduje da opstaje u ljudskom društvu stoljećima.

Još su stari Kinezi smatrali da postoji spolna energija koja pokreće sve odnose u svemiru. Nebo su personificirali u muškarca, a zemlju u ženu. Spoj neba i zemlje opisan je kao spolno sjedinjenje iz kojeg je nastao cjelokupan život. Tako su „oblaci vaginalne izlučevine sluznice utrobe, bitni kako bi se nebeska sperma, kiša, pustila u Zemljinu utrobu“ (Bullough 2011: 36). Kasnije su nazvali te sile jin i jang, a rezultat njihovog međusobnog djelovanja tao prema kojem je i nastala njihova drevna religija taoizam. Iako i žena i muškarac u sebi sadržavaju i jin i jang, ženina suština je jin tekućina koja navlaži rodnicu, dok muškaraca dominira jang kao sjemena tekućina. Što se tiče odnosa u prirodi jin - jang kombinacije su nebo – zemlja, sunce – mjesec, vatra – voda, svjetlo – tama. Isto tako, vjerovali su da je jang načelo dobra i ljubavi, za razliku od jina kojeg su smatrali simbolom negativnog i mržnje. Ta simbolička podjela svojstava odgovara razlici muškarca i žene u koju su na Dalekom Istoku vjerovali.

No, ta podjela na muško i žensko očituje se i u Europi. O tome svjedoči keltski mit o bogu Dagda i božici Morigan. Njihov je odnos bio odnos protuteža. Naime, Dagda je utjelovljivao razum, hrabrost i dobrotu, dok je Morigan simbolizirala sve ono mračno u ljudima. Prema mitu, njih dvoje bi se nalazili jednom godišnje da se pomire – na prijelazu stare godine u novu. Smatrali su da njihovim spolnim odnosom stvaraju ravnotežu prirodnih sila pa se iz toga da zaključiti da iako su muškima i ženskim pripisivali oprečne osobine, vjerovali su da je usklađivanje nužno za opstanak svijeta.

Slično dijalektičko spajanje suprotnosti podržava i tibetanski mit prema kojem je sunce simbol muškosti, a mjesec simbol ženskosti. No, razlike nisu isključivo među njima samima, već i u njima samima. Primjerice, Sunce stvara život (rađanjem novog dana) kao što muškarac oploduje ženu, ali isto tako ga i uništava (sušom) kao što to čini i ratoborni muškarac. S druge strane, mjesec je istovremeno blag kao što je žena nježna, a opet je noću taman. No, ono po čemu je tibetanski mit stvarno poseban jest to da su muška i ženska svojstva istovremeno pripisali i jednima i drugima. Odnosno „unutarnje sukobe u čovjeku shvatili su kao sukob njegove ženskosti s njegovom muškosti“ (1991: 51).

Za razliku od tibetanske filozofije, u zapadnom društvu je i dalje aktualan mit o suprotnosti spolova. Naime, on potječe još iz grčkog dualističkog pogleda kojeg je poslije prihvatilo

kršćanstvo, a naposljetku ga je i sama znanost opravdavala. Prema dualizmu, svijet se dijeli na dvije suprotne sile – duhovno i materijalno. One se uvijek nalaze u nekom sukobu te se međusobno bore za prevlast. Tako je muškarac bio borac, a žena sluškinja. On je razmišljao apstraktno, a ona konkretno. Čak se kroz spolni odnos izuzevši fizičke, mogu izdvojiti suprotne psihičke osobine dvaju spolova. „Muškarčeva inicijativa i ženino otvaranje nisu samo tjelesni nego i psihološki“ (2008: 40). Muškarac svojim spolovilom agresivno prodire u ženinu dubinu. Ona mu se predaje i podaje – daruje mu sebe cijelim svojim bićem. Za razliku od nje, on ju ispunjava, štiti. Prema tome, spolni odnos na neki način ocrtava njihove različite karaktere i uloge koje zauzimaju tijekom života.

Nadalje, jedna od razvojnih teorija govori da je „ljudsko biće organski i psihički biseksualno - dječaci nasljeđuju rudimente mliječnih žlijezda, a djevojčice majušan muški ud“ (Ferenczi 1989: 114). Autor dalje objašnjava da taj ud poznat pod imenom klitoris, zaostaje u daljnjem razvoju, dok se muški falus razvija. Pretpostavlja se da je to posljedica međusobne borbe muškarca i žene u kojoj je muškarac pobijedio. Pošto se muški ud progresivno razvijao, došao je do stanja erekcije što je za muškarca predstavljalo neprijatni osjećaj. Tako se kod njega javio nagon da se vrati u majčinu utrobu – mjesto gdje će penis biti zaštićen, ali će pritom osjećati i ugodu. Stoga će penetrirati u ženu. U tom trenutku osim fizičkih nastaju i psihološke razlike među spolovima. Muškarac postaje taj koji nameće svoju volju, a žena se prilagođava.

Još od ranog djetinjstva smo odgajani za mušku ili žensku ulogu kojih se kasnije moramo držati u društvenom životu kao i na emotivnom planu. Takvo naglašavanje različitosti i inzistiranje na njima onemogućuje razvoj ljudske ličnosti u kompletnu jedinku. „Muškarac je naime počeo ženu prosuđivati po njezinim slabostima, a žena je muškarca stala ocjenjivati po njegovim nedostacima. Tako je nastala borba spolova“ (1991:53).

Iako se na nekim poljima muškarci i žene razlikuju, znanstvenici su potvrdili da je to u puno manjoj mjeri nego što se misli, to jest da su brojne razlike koje im se pripisuju samo mitovi, a upravo u tome i jest njihova funkcija. Nastali su kako bi u društvo upisali nejednakost i kako bi izdvojili muškarca kao dominantnog, a ženu kao pasivnu. Preko njih se opravdava društvena nejednakost. Upravo na tim mitovima počivaju suvremeni zapadnjački stavovi o ženskim i muškim ulogama.

3.6. Spolnost kao grijeh

„Zacijelo je legitimno upitati se zašto je tako dugo vremena seks povezivan s grijehom“ (Focault 2013: 13) ističe Focault u svojem djelu „Povijest seksualnosti“. Po pitanju toga, treba krenuti od kršćanskih stavova pošto većina njih izražava neprijateljski stav prema seksu. Ipak, začetnik tih kršćanskih ideja nije ni Bog ni Isus, već grčki filozof Platon. Naime, kad se prouče njegovi temeljni koncepti, otkriva se velika sličnost s biblijskim naukom. On je bio zastupnik dualističkog koncepta kojeg sam već u radu spomenula. U ovom slučaju, razmatram njegov dualistički koncept ljubavi prema kojem ju je dijelio na svetu i profanu. „Prva je obuzeta umom i karakterom voljene osobe, a potonja tijelom. Samo se uzvišenom netjelesnom ljubavlju može naći istinska sreća“ (2011: 18). Za razliku od nje, tjelesna ljubav je animalistička i divlja te od nje čovjek moralno propada. Stoga je za Platona spolna želja najniži duševni element. Isto tako, u židovsko - kršćanskom nauku vidljiv je dualistički ljubavni koncept. Platonova sveta ljubav bi bila ona koju muškarac i žena prakticiraju u braku, dok bi profana spadala u sferu grijeha. Unutar te stare koncepcije se krije razlog zašto se spolni čin svodi na sredstvo za postizanje cilja što ću objasniti u nastavku.

3.6.1. Istočni grijeh

Može se reći da je grijeh religijski koncept jer uglavnom podrazumijeva kršenje božjih zapovijedi koje povezujemo s moralnim zakonima. Po tradicionalnom kršćanskom vjerovanju svi ljudi se rađaju iz grijeha. Pošto potječu od Adama rođenjem nasljeđuju njegov grijeh. Bez njega ne bi priželjkivali seksualni čin te bi ostali besmrtni. Na početku se vjerovalo da će ljudi postati besmrtni ako se suzdrže spolnih djelatnosti. S obzirom da se ljudi ne mogu odreći spolne djelatnosti, koriste se mitom o iskonskom grijehu prvih ljudi kako bi opravdali svoju potrebu za spolnosti. Prema tom hebrejskom mitu, Jahve je zabranio Adamu i Evi da pojedu plodove sa stabla spoznaje dobra i zla. No, pojavljuje se zmija koja savjetuje Evu da kuša plodove te na njezin nagovor oni čine neposluh prema Bogu. „Zabranjeno će voće muškarcu i ženi priskrbiti određeno znanje, ali ono će se zapravo sastojati samo u iznenadnom osjećaju postidenosti zbog izgleda njihovih spolovila, koja sada skrivaju s prvim smokvinim listom koji im se našao pri ruci“ (Every 1988: 27). Prekršivši njegovo pravilo gube rajsko blaženstvo i besmrtnost, ali u isto vrijeme prihvaćaju svoju spolnosti. „Kazne izrečene Adamu, Evi i zmiји oslanjaju se na egipatski mit o Ozirisu“ (Greenberg 2005: 103). Bog je zmiју iz inteligentnog bića pretvorio u niže biće koje puže na trbuhu. Zbog puzanja po podu ljudi je mogu zgaziti, a ona im uzvraća ugrizom. Set, ubojica Ozirisa se upravo u liku zmiје prikrao

Horusu i ugrizao ga za petu te na taj način postao neprijateljem majke i djeteta jednako kao što zmija božjom kaznom postaje neprijateljica ljudi. Jahve ju je prokleo jer ga je stavila u opasnost. Osim toga, „zmija je prastari i vrlo rasprostranjeni simbol obnavljanja života, plodnosti i muške oplodne moći“ (1991:99). Iz tog razloga, zmija vodi ljude do saznanja da spolni čin omogućuje stvaranje novog života koji će ih u konačnici učiniti besmrtnima.

3.6.2. Cilj spolnosti

U suvremenom društvu ljudi „seksualnoj aktivnosti pripisuju neki nužni vanjski cilj ili svrhu, bila to reprodukcija, izražavanje ljubavi, jednostavna komunikacija ili interpersonalna svijest“ (Primorac 2003: 140). Nametanjem tih ciljeva, svi drugi oblici seksualnosti svrstavaju se u domenu grijeha.

Prije svega, glavni cilj spolnog odnosa oduvijek je bila reprodukcija. Ona je njegova primarna biološka funkcija, nužan preduvjet nastanka i stvaranja novog života. „Muška i ženska jedinka su samo potencijalni dio sparenog para koji je kompletan organizam sposoban za seksualno reproduciranje“ (2003: 283). Svaka druga vrsta seksualne aktivnosti koja nije za svrhu imala prokreaciju, bivala je osuđena. Stoga, bilokakav snošaj u rodnicu koji nema u cilju začecje je težak grijeh. Takvo je mišljenje začeto u kršćanskom nauku, a naši su stavovi o seksu stvoreni na tom vjerovanju. U knjizi Postanka Bog savjetuje Adama i Evu da se plode i množe te da napune svijet. Jasno je da iz tog mita nastaje židovska natalitetna politika prema kojoj žene trebaju rađati i napučiti svijet. Iz istog je razloga nastao i mit o masturbaciji kao grijehu jer u krajnjoj liniji ne pridonosi stvaranju. Ti su mitovi podloga suvremenog kršćanskog mita prema kojem je upotreba kontracepcijskih sredstava grijeh.

Logično je da muškarac i žena zajedno posjeduju prokreativnu snagu koja ne postoji između istospolnih osoba. Iz tog se razloga homoseksualnost žestoko osuđuje te se stvara mit prema kojemu su osobe koje upražnjavaju homoseksualne radnje „bolesne“. Mit je nastao još u biblijskom Starom zavjetu gdje se istospolnost naziva teškim grijehom. U Levitskom zakoniku stoji zapisano: „Ako bi muškarac legao s muškarcem kao što lijega sa ženom, obojica bi počinili odvratno djelo. Neka se smaknu i krv njihova neka padne na njih“ (1991: 218). Od svih mitova o spolnosti, ovaj nosi sa sobom najviše posljedica. Naime, zbog njega mnogi ljudi osuđuju homoseksualne osobe i ne daju im iste mogućnosti kao heteroseksualnima. Često bivaju izrugivani te se na njih gleda s prijezirom. Teško im je voditi normalan život i iz tog razloga često potiskuju svoje sklonosti i muče sami sebe. Možemo reći da ovaj mit ima moralnu funkciju jer na neki način u društvu postaje nepisano pravilo. Ono naprosto određuje kakav bi trebao biti seksualni odnos te prema tome kategorizira što je

moralno.

Bez obzira na to, postoje helenski mitovi o homoseksualnim odnosima koji se odnose na bogove Apolona i Zeusa, ali i na mitske junake kao što je Heraklo. U svakom slučaju, Heleni su se vodili za idealom muškosti što je uključivalo različite vrste prakticiranja spolnosti. Također, u Grčkoj je bio važan ideal ljepote jednako kao što se cijnila muška snaga i spremnost. To dvoje kad se spoji rezultira time da je atletski građen muškarac bio toliko poželjan da mu nisu mogli odoljeti ni muškarci. Čak štoviše, stari Heleni su pogotovo poticali ljubav starijeg muškarca prema dječacima u pubertetu. No, moramo uzeti u obzir da je grčko društvo u to doba bilo otvoreno prema seksualnosti te da su ti mitovi jednostavno prikaz trenutnog stanja u društvu i istraživanja raznih oblika spolne aktivnosti.

„Mit o grešnosti spolne djelatnosti osuđuje i to da čovjek sam sebe spolno zadovoljava, da se pred drugima pokazuje gol, da gleda tuđu nagost, da se služi pornografijom itd“ (1991: 219).

3.6.3. Pobjeda spolnosti

Pošto istraživanje ljudske spolnosti napreduje, društvo postaje otvorenije prema raznolikom seksualnom ponašanju ljudi. Doista, „kršćanstvo je progonilo spolnost, mučilo je i sakatilo, ali mu nije pošlo za rukom da je pokori“ (1991: 197).

Freud je bio među prvima koji je učinio značajan iskorak po pitanju seksualnosti. Smatrao je da je spolnost temeljni pokretač ljudske ličnosti, odnosno da sve pokreće od spolnog nagona i potrebe za uživanjem. Svoju teoriju je proširio na kulturni razvoj smatrajući da je početak civilizacije vezan uz potiskivanje prvobitnih nagona. U traženju porijekla seksualnosti, Freud se okrenuo Platonovoj filozofiji prema kojoj je kultura slobodni samorazvoj Erosa. Frojdovski „Eros stvara kulturu u svojoj borbi protiv nagona smrti“ (Marcuse 1985: 101). Eros predstavlja našu volju za životom koja nas tjera na stvaranje. „Erotski poticaj da se živa supstancija spaja u sve veće i trajnije jedinice predstavlja nagoni izvor civilizacije. Spolni nagoni su nagoni života“ (Pinsent 1985: 114). Nadalje, zahvaljujući njemu, u društvu je postalo prihvaćeno da svrha seksualnosti nije nužno samo reprodukcija, već i užitak. Naime, Freud je smatrao da je otpuštanje napetosti glavna funkcija seksa. U kontekst oslobađanja napetosti, uvrstio je i oralnu i analnu seksualnost. Tako je stvorio novu koncepciju seksualnosti – panseksualizam prema kojem „svaki dio ljudskog tijela može jednako tako logički i biološki biti „erogena zona“ te svaka ljudska aktivnost ima jednako pravo da bude seksualna aktivnost“ (Primorac 2003: 112). Ipak, u sekundarne je funkcije uvrstio privlačnost te uživanje. No „Freudov revolucionarni proboj, iako nepotpun, bio je i

preradikalan. Ta novopronađena autonomija seksualnosti, izvor naše seksualne slobode, sada je postala naš glavni seksualni problem“ (2003: 115).

Tako se šezdesetih godina na Zapadu događa seksualna revolucija čiji je cilj bio razbiti sve mitove o spolnosti i osloboditi seksualnost od svih laži proizašlih iz kršćansko – židovskog nauka. Nažalost, uslijedio je kontraefekt – „toliko se zanjela slobodnim zadovoljavanjem spolnih prohtjeva da je čulnu stranu spolnosti pretvorila u mit, u mit o tome kako je sasvim nesputano uživanje čovjeka u svojoj čulnosti samo po sebi dovoljno da ljudi budu sretni“ (2003: 213). Tako su njezine posljedice uključivale manjak ljubavi u spolnom životu zbog svodenja seksa na isključivo fizički čin, kao i primjenu grubosti u pornografiji.

Također, u okviru ovih promjena važno je napomenuti 1969.godinu i izbijanje stonewallskih nereda u New Yorku. Tada su gejevi i lezbijske javno istupili i promijenili javni stav prema njima. Poslije toga su se homoseksualne organizacije namnožile te se i dan danas bore za svoja prava.

4. ZAKLJUČAK

Mitovi imaju važnu ulogu u društvu. S jedne strane, reflektiraju društvenu stvarnost, dok ju s druge grade. Predstavljaju temelj njezinog razumijevanja. Pomoću njih čovjek stvara društvena i moralna pravila koja se upisuju u društvo. Na taj način utječu na cjelokupni razvoj društva i kulture. Isto tako, njihova je funkcija psihološka jer se pomoću njih čovjek opravdava samome sebi i drugima. Sve te tri komponente se međusobno prepliću te se radi njih mit održava u društvu i prenosi već dugi niz godina.

Doduše, on je podložan promjenama. Kako ljudi postaju informiraniji, tako mijenjaju i prilagođavaju mitove novim saznanjima. Odnosno, mitovi se postepeno proširuju te se na taj način stvaraju novi mitovi. No, ono što je ključno jest to da zadržavaju stare vrijednosti.

U radu se očituje taj mitski svijet kroz temu spolnosti. Moram napomenuti da je spolnost izuzetno široka tema te da uključuje širok spektar tema. Ja sam profilirala neke od njih koje smatram važnijima iz razloga što čine temelj današnjih stavova. Primjerice, mitovi o falusu i spolnom nagonu još se uvijek odražavaju na spolni život pojedinca u čemu vidimo njihovu psihološku moć. S druge strane, društvenu moć mita reflektira mit o suprotnosti spolova na kojem počivaju današnje podjele uloga među spolovima. Nadalje, mitovi koji poistovjećuju neki vid spolnosti sa grijehom kao što je primjerice mit o istospolnosti, imaju moralnu moć jer stvaraju moralna pravila. Opet, moralna pravila su ujedno i društvena te se stoga te dvije moći isprepliću što naposljetku osjećamo najbolje kroz navedene biblijske mitove.

Da mitovi nisu samo puke priče i stvar prošlosti, dokazuje to da oni i dalje žive među nama. Po mom mišljenju, da bi bili sretniji, moramo prihvatiti spolnost i sve njezine oblike, a odbaciti mitove koji ju demoraliziraju. Ljudi bi trebali biti svjesni svoje spolnosti, a ne ju graditi samo na osnovi mitova jer nas oni vode u začaran krug u kojem ne možemo voljeti i prihvatiti sami sebe takvima kakvi jesmo, a prema tome ni druge. Ne zahtijevam njihovo potpuno odbacivanje, pogotovo u vidu spolnosti jer ju stvarajući neka pravila uvelike objašnjavaju. Ipak se spolnost mora staviti u neke moralne i društvene okvire. Stoga, ono što ja zahtijevam je da se funkcije tih pravila promisle i na taj način razjasne.

SAŽETAK

Ovaj rad promišlja koncept spolnosti kroz mitove. Kroz njih su ljudi nastojali objasniti i razumjeti stvarnost. Spolnost je važna sastavnica ljudskog života – određuje čovjeka od njegovog rođenja do kraja života. Osim na spolu, temelji se i na spolnom nagonu. Rad predstavlja analizu razvoja spolnosti koji se odvijao paralelno uz razvoj društva.

Spolnost se prvo shvaćala i opisivala kroz simboliku prirode. Zatim je Velika majka priroda postala Velika majka djevica. No, vjerovanje u *magijske oplodnje* prestaje čim čovjek postaje svjestan spolnog čina te se fokus premješta na genitalno. Tako falus postaje veliki simbol spolnosti. Osvještavanjem spolnosti i različitih oblika seksualnih aktivnosti, spolnost upada u domenu grijeha. Zbog promjena u društvu mijenjali su se i mitovi. Doista, dolaskom patrijarhata pojavljuje se mit o suprotnosti spolova prema koji ide u prilog muškarca.

Brojni mitovi o spolnosti koji su aktualni u suvremenom društvu temelje se na prastarim mitovima zbog čije su funkcije i opstali.

KLJUČNE RIJEČI

MIT (lat. *mythos* – priča) - priča koju su ljudi stvorili da bi razjasnili neki društveni fenomen, prenosi se iz generacije u generaciju te na njoj ljudi temelje svoja vjerovanja

SPOLNOST (SEKSUALNOST, lat. *sexus* - spolni nagon) – dio ljudskog identiteta, uključuje sve pojave vezane uz spol i spolni nagon

GRČKA MITOLOGIJA – skup priča (mitova) o ranim bogovima i junacima u koje se vjerovali stari Grci

KRŠĆANSKA MITOLOGIJA – skup priča (mitova) sabranih u svetoj knjizi Bibliji na kojima se temelji kršćanska religija

LITERATURA

- Avis, P. *God and the Creative Imagination*. London: Routledge, 1999.
- Bullough, B. *Seksualni stavovi: mitovi i činjenice*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2011.
- Every, G. *Kršćanska mitologija*. Opatija: „Otokar Keršovani“, 1988.
- Ferenczi, S. *Thalassa: teorija genitalnosti*. Zagreb: Naprijed, 1989.
- Focault, M. *Povijest seksualnost 1*. Zagreb: Domino, 2013.
- Goldman, A. *Seks i ništa više. // Suvremena filozofija seksualnosti / Primorac*. Zagreb: Kruzak, 2003. 139-159.
- Greenberg, G. *101 biblijski mit: kako su stari pisci izmislili biblijsku povijest*. Zagreb: Škorpion, 2005.
- Koppelman, A. *Homoseksualno ponašanje. // Suvremena filozofija seksualnosti / Primorac*. Zagreb: Kruzak, 2003. 283-301.
- Košiček, M. *MIT I SEKS*. Zagreb: Prosvjeta, 1991.
- Kuhn, A. *Platonic Philosophy in the Bible. // Juan Schoch*
- Kuhn, A. *Sex as a Symbol : The Ancient Light in Modern Psychology // Juan Schoch*
- Malinowski, B. *Sex, Culture and Myth*. New York: Harcourt, brace and World, 1962.
- Marcuse H. *Eros i civilizacija: filozofsko istraživanje Freuda*, Zagreb: Naprijed, 1985.
- Merkur, D. *Psychoanalytic Approaches to Myth*. New York: Routledge, 2005.
- Pinsent, J. *Grčka mitologija*, Opatija: „Otokar Keršovani“, 1985.
- Plutarh. *O Izidi i Ozirisu*. Zagreb: Integra, 1993.
- Quay, P. *Kršćansko značenje ljudske spolnosti*, Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Centar za bioetiku 2008.
- Scruton, R. *Seksualna žudnja. // Suvremena filozofija seksualnosti / Primorac*. Zagreb: Kruzak, 2003. 55-81.

Segal, R. *Myth: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2004.

Solomon, R. *Seks kao jezik..* // Suvremena filozofija seksualnosti / Primorac. Zagreb: Kruzak, 2003. 105-127.

Von Hendy, A. *The Modern Construction of Myth..* Bloomington: Indiana University Press, 2001.